

RI CARTA RI XTZ'IB'AX CHKE RI WINAQ HEBREOS

Ri Dios uj u tzijob'em petinaq loq rumal ri u K'ojol

1 ¹Ri Dios k'ia mul xeutzijob'ej ri qa mam ojer, k'ia xub'an che ki tzijob'exik kumal ri q'alajisal taq re ru Loq' Pixab'. ²Kämik k'ut pa we k'isb'al taq q'ij ri' ri uj k'olik, uj u tzijob'em uj rumal ri u K'ojol. Rumal k'u ri Are' ri Dios xub'an we uwächulew, ri kaj, ri q'ij, ri ik', ri ch'imil, pu q'ab' k'u ri u K'ojol xujach wi ronojel wa'. ³Che ri Cristo käqil wi ri nimalaj u q'ij ri Dios. Ri Are' k'ut qas je' u b'anik jas ri Dios. Are u k'aninaq ronojel ri k'olik ruk' ru Tzij ri k'o u chuq'ab'. Aretaq u ch'ajom chik ri qanima' che ronojel ri qa mak rumal ru kik'el, xt'uyi k'u pa ru wikiäq'ab' ri Dios chila' chikaj.

Ri u K'ojol ri Dios nim na u q'ij chkiwäch ri ángeles

⁴Ri u K'ojol ri Dios xnimar na u q'ij chkiwäch ri ángeles rumal chi k'o ri xrechb'ej ri nim na u b'anik chkiwäch ri e are'. Are la' chi käb'ix “u K'ojol ri Dios” che. ⁵Man k'o tä k'u jumul ri xub'ij ri Dios che jun ángel:

Ri at, at ri', at nu K'ojol.

Kämik xinok che ra Tat,

—man xcha tä che. Man k'o tä k'u jumul ri xub'ij chrij jun ángel:

Ri in kinok na che ru Tat,

ri are' k'ut kok na che nu K'ojol,

—man xcha tä che jun ángel. ⁶Aretaq k'ut xutaq loq ri nab'eal u K'ojol cho we uwächulew, xub'ij:

Chq'ijilax ta ri Are' kumal konojel

ri ángeles rech ri Dios,

—xcha ri'. ⁷Xub'ij k'u ri Dios chkij ri ángeles:

Ri Dios kub'an chke ri ángeles rech

chi je' ta ne e kiäq'iq'.

Kub'an chke we patänil taq re

chi e je' ta ne u xaq q'aq',

—xcha ri'. ⁸Are k'u chrij ri u K'ojol kub'ij:

Nimalaj Dios, ri taqanik la
man k'o tä u k'isik
pa taq ri q'ij ri junab' ri kepetik.
Ri taqanik la are jun taqanik
ri qas jikom.

⁹Loq' kil wi la ri jikomal,
etzelam k'u la u wäch ri etzelal.
Rumal k'u ri' ri Dios, ri Dios la,
xuya nimalaj kikotemal pa anima' la,
kikotemal k'ut ri nim na
chuwäch ri kikotemal ri xyi'
chke ri achi'l la,

—kächa ri Dios. ¹⁰Xujuje' kub'ij ri Dios:

Ri lal, Qajaw, tzaretaq
xchaptaj loq ronojel,
xb'an la u b'anik we uwächulew,
xjeqb'a la kanoq.

Ruk' ri q'ab' la xb'an la ri kaj.

¹¹Ronojel wa' xa käsach na u wäch.
Are k'u ri lal, man k'o tä k'isik la.
Ronojel wa' xa käq'elob' na
jas ri kub'an jun atz'iaq.

¹²Xa käb'us na la wa' je' jas jun atz'iaq,
käjal na la apanoq jas ri käb'an
che jun kamixa'.

Are k'u ri lal xaq je' wi la.

Ri k'aslemal la man k'o tä u k'isik,

—kächa ri'. ¹³Man k'o tä k'u jumul ri xub'ij ri Dios che jun chke ri ángeles:

Chatt'uyul pa ri nu wikiäq'ab',
k'ä kinya na chawe chi katch'akanik,
kattaqan k'u na pa ki wi' ri kaka'n
ki k'ulel chawe,

—man xcha tä che. ¹⁴Konojel ri ángeles e are' espíritus ri e k'o
chupatänixik ri Dios, ri e taqom loq che ki to'ik ri käkiriq na ru tob'anik
ri Dios.

Qila b'a' chi mäqatzaq ru tob'anik ri Dios ri kraj kuya chqe

2 ¹Rumal k'u ri', sib'alaj rajwaxik kujok il chunimaxik ru Loq' Pixab' ri
Dios ri qa tom rech man käqatas tä qib' chrij wa'. ²Ru Loq' Pixab' ri
Dios ri xtzijox nab'e kanoq kumal ri ángeles xq'alajinik chi are ri Qas Tzij.

Konojel k'u ri xemakunik, ri man xeniman tä wa', xk'äjisax ki wäch jas ri taqal chke. ³E k'u ri uj, ça kujto'taj lo ri' we ta mat kujok il chutzukuxik ri nimalaj u tob'anik ri Dios? iMan je' taj! Are k'u xtzijox wa' rumal ri Qajaw Dios nab'e. Te k'u ri' xjikib'a' u b'ixik chi are ri Qas Tzij kumal ri xetowik, xkitzizoj chi k'u wa' chqe uj. ⁴Ri Dios xuquje' xujikib'a' chi qas tzij ri tajin käkitzizoj. Je' xub'an wa' ruk' nimaq taq k'utb'al, etal, xuquje' k'ialaj taq kajmab'al ri xub'an chkiwäch. Xuquje' xub'an wa' rumal ri Loq'alaj Espiritu ri xuya jalajoj taq kuinem chqe chqajujunal jas ri xraj ri Are'.

Ri Jesucristo xjunamataj kuk' ri rachalal

⁵Ri Dios man xuya tä chke ri ángeles chi ketaqan puwi' ri k'ak' uwächulew ri käk'o'ji na, ruwächulew ri tajin kätzizoj. ⁶Xane pa jun u xaq wuj re ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik k'o jun ri xuq'alajisaj, xub'ij:

Qajaw Dios, ¿jas u b'anik jun winaq
chi ri lal kok la il che ri are'?

¿Jas lo u b'anik ri winaq
ri xa käkämik chi kächajin la che?

—kächa'.

⁷Xa kieb' oxib' q'ij xqasaj la
u q'ij ri are' chkiwäch ri ángeles.

Pune ta ne je ri', xya chi na la u q'ij,
nim xil wi la.

Xya k'u la taqanik pu q'ab' puwi' ronojel
ri b'anom la.

⁸Xya la taqanik pu q'ab'
puwi' nimalaj ronojel ri k'olik,

—xcha ri'.

Je k'u ri', aretaq ri Dios xuya chke ri winaq chi ketaqan puwi' ronojel, man k'o tä ri xutas kanoq ri mat ketaqan puwi'. Pune k'u je ri', käqilo chi k'ä e k'o na jastaq ri mäja' ketaqan ri winaq pa ki wi' kämik. ⁹Käqil k'u ri Jesús ri xqasax u q'ij chkiwäch ri ángeles kieb' oxib' q'ij rumal ri Dios. Je ri' rech käkämisax ri Are' rumal qech uj qonojel. Te k'u ri' xyi' u q'ij, nim xil wi rumal chi xuriq ri kämikal. Je k'u wa' ri u rayib'al ri Dios che rumal chi ri Dios sib'alaj xutoq'ob'isaj qa wäch.

¹⁰Ronojel ri k'olik are xb'an rumal ri Dios, xuquje' chuya'ik u q'ij ri Are' k'o ronojel ri k'olik. Ri Dios k'ut kraj chi konojel ri ralk'ual känimarisax ki q'ij junam ruk' ri Are'. Rumal wa' xuriq k'äx ri Cristo ri To'l Ke konojel ri winaq, rech qas je' kel ri Are' jas ri kraj ri Dios. ¹¹Je ri', rumal chi ri Jun ri kub'ano chi ri ralk'ual ri Dios käkijach kib' pu q'ab' ri Are', xuquje' ri ki jachom kib', xa jun ri ki Tat k'olik. Rumal ri' ri u K'ojol ri Dios man käk'ix tä ri' chub'ixik “iQachalal!” chke. ¹²Je wa' kub'ij ri Are' pa ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik:

Kintzijon na chij la
 chke taq ri wachalal,
 kinb'ixoj k'u himnos chuya'ik q'ij la
 chkiwäch konojel ri ki mulim kib',
 —kächa'. ¹³Xuquje' kub'ij ri Are':
 Ri in kinjikib'a' na ri wanima'
 chrij ri Dios,
 —kächa'. Kub'ij xuquje':
 Waral in k'o wi kuk' ri alk'ualaxelab'
 ri xuya ri Dios chwe,
 —kächa ri Are'.

¹⁴Uj ri' ri ralk'ual ri Dios, qonojel ri uj, uj winaq. Je ri' xuquje' xub'an ri Jesús. Ri Are' xil u wäch jas jun winaq, junam käka'yik. Ri Are' xok che winaq rech kuya' käkämik. Je' xb'anik rech käkowin ri Are' chusachik u wäch ri Itzel ri k'o taqanik pu q'ab' che ri kämisanik. ¹⁵Je ri' xeutzooqopij konojel ri je' ta ne e chaptalik xa rumal chi pa ronojel ri ki k'aslemal ki xem kib' cho ri kämikal. ¹⁶Qas tzij k'ut chi ri Cristo man xpe tä che ki to'ik ri ángeles, xane che ki to'ik ri winaq ri k'o ri qa mam Abraham che ri ki mam ojer. ¹⁷Rumal ri' ri Cristo xjunamataj kuk' ri rachalal pa ronojel. Je ri' rech kel u k'ux chke ri winaq. Kuya' k'ut kok che ki nimal sacerdotes ri qas jikom ranima' cho ri Dios rech käsachtaj ki mak ri winaq rumal chi xuya rib' che jun sipanik cho ri Dios. ¹⁸Ri Are' k'ut xuriq k'äx, xtaqchi'x chub'anik ri mak. Je ri' käkowin che ki to'ik ri winaq ri ketaqchi'x chub'anik ri mak.

Ri Jesús are nim na u b'anik chuwäch ri qa mam Moisés

3 ¹Je k'u ri', qachalal, ix ri' ix rech ri Dios, ix jun chkixol ri e sik'im rumal ri Dios. Qas chixchoman b'a' chrij ri Cristo Jesús ri qas apóstol, ri qas ki nimal sacerdotes re ri kojoniq ri käqatzijoj. ²Ri Cristo Jesús, Are' qas jikom ranima' cho ri Dios, ri xkojow che we patäninik ri'. Je' k'u xub'an ri qa mam Moisés xuquje', are' qas jikom ranima' xpatänin cho ri Dios chkixol ri alk'ualaxelab' rech ri Dios. ³Ya'tal k'u che ri Jesús chi känimarisax na u q'ij chuwäch ri qa mam Moisés je' jas jun yakal ja ya'talik chi käyi' na u q'ij chuwäch ri ja ri xuyako. ⁴Ronojel ja rajwaxik käb'an na rumal jun winaq. Are k'u ri b'anowinaq ronojel ri k'olik are ri Dios. ⁵Qas tzij k'ut, ri qa mam Moisés qas jikom ranima' xpatänin che ri Dios pa ronojel chkixol ri alk'ualaxelab' rech ri Dios. Ri patäninik ri xub'ano are u q'alajisaxik ri kub'an na ri Dios. ⁶Are k'u ri Cristo qas jikom ranima' je' jas jun alk'ualaxel ri qas k'o u taqanik pa ki wi' ri rachalaxik ri Dios. Uj k'u ri' ri achalaxik ri' rech ri Dios, we käqataqej ri kojoniq che ri Cristo, man kub'an tä k'u kieb' qa k'ux k'ä käk'is na ronojel. Je ri' we qas kujkikot amaq'el ruk' ri ku'l wi qa k'ux.

Waral kâqil wi chi kâkiriq na uxlanem ru winaqil ri Dios

⁷Rumal k'u ri ' je' jas ri kub'ij ri Loq'alaj Espíritu chupam ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik:

Kämik, we kita ri kub'ij ri Dios,
⁸ mib'an b'a' che ri iwanima'
 chi xa kab'ajarik
 jas ri xka'n ri winaq
 ri xkiwalijisaj kib' chrij ri Dios,
 xkiyak k'u royowal ri Are'
 pa ri juyub' ri kätz'inowik.

⁹Chila', pa ri juyub' ri kätz'inowik
 ri i nan tat ojer xa xkiyak woyowal,
 pune kawinaq junab'
 xkil ronojel taq ri xinb'ano,
 xuquje' taq ri kajmab'al,

—kächa ri Dios.

¹⁰ Rumal ri' xyaktaj woyowal chkij
 ri winaq ri',
 xinb'ij k'ut: “We winaq ri'
 xaq kub'an kieb' ki k'ux,
 man kâkaj tä k'ut keniman
 chke taq ri nu taqanik,”

—xinha pa wanima'.

¹¹ Rumal ri' xyaktaj woyowal chkij,
 xinb'an k'u juramento, xinb'ij:
 “We winaq ri' man kâkiriq tä na
 ke ri uxlanem wuk' in,”

—xinha ri'.

¹²Chichajij b'a' iwib', qachalal, k'o jun chiwe mäk'iy etzelal pa ranima', ri xa kutas kan rib' chrij ri k'aslik Dios, ri mat kâkojon chi che ri Are'.

¹³Xane chiwalijisaj ri iwanima' chb'il taq iwib' ronojel q'ij, kämik ri' ri k'ä k'o na ri q'ij. Je ri' rech k'o jun chiwe mäsub'taj rumal ri mak, kuwalijisaj ta k'u rib' chrij ri Dios. ¹⁴We kâqataqej ri qa kojoniq chrij ri ku'l wi qa k'ux petinaq loq, k'ä kâk'is na ronojel, kâqariq na qe ronojel u wäch tewchib'al junam ruk' ri Cristo.

¹⁵Je ri' kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios:
 Kämik ri' we kita ri kub'ij ri Dios,
 mib'an b'a' chi ri iwanima'
 xa kab'ajarik
 je' jas ri xka'n ri winaq
 ri xkiwalijisaj kib' chrij ri Dios,

—kächa ri'. ¹⁶¿Jachin k'u taq ri' ri winaq ri xkita ru ch'ab'al ri Dios, te k'u ri' xa xkiwalijisaj kib' chrij? E are' konojel ri winaq ri xeb'el loq pa Egipto ri xk'am ki b'e rumal ri qa mam Moisés. ¹⁷¿Jachin taq chkij xyaktaj wi royowal ri Dios kawinaq junab'? Chkij konojel ri xemakunik. Xekäm k'u kan ri e are' pa ri juyub' ri kätz'inowik. ¹⁸¿Jachin taq chkij xub'an wi juramento ri Dios chi man käkiriq tä na ke ri uxlanem ruk'? Chkij ri winaq ri man xeniman taj. ¹⁹Käqilo chi man xekowin taj xkiriq ke ri uxlanem rumal chi man xekojon taj.

4 ¹Kämik k'ut, ri tajin käb'ix chqe rumal ri Dios chi käqariq qe ri uxlanem ruk', qila b'a' qib' k'o ne jun chiwe mel kanoq ri mat kuriq re ri uxlanem ri'. ²Are xuquje' xtzijox ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio chqe uj je' jas ri xtzijox chke ri e are'. Man k'o tä k'u xupatänij ri Tzij ri xtzijox chke, rumal chi aretaq xkito, man xekojon taj. ³Ri uj k'ut, ri uj kojoniñaq, uj ri' ri käqariq na qe ri uxlanem ruk' ri Dios, jas ri u b'im ri Are':

Xa je ri' xyaktaj woyowal chkij,
xinb'an juramento, xinb'ij:

We winaq ri' man käkiriq tä na ke
ri uxlanem wuk' in,

—xcha'. Je' xub'ij ri Dios wa' pune ta ne xk'is na ru chak ri xub'ano tzaretaq xb'antaj we uwächulew. ⁴Pa jun u xaq ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik käb'ix wi chrij ri uwuq q'ij:

Ri Dios xuxlan che ronojel ru chak
pa ri uwuq q'ij,

—kächa'. ⁵Jumul chik kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik:

We winaq ri' man käkiriq tä na ke
ri uxlanem wuk' in,

—kächa'. ⁶E k'o k'u jujun ri mäja' käkiriq ke we uxlanem ri'. Ri nik'iaj, ri nab'e xtzijox ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio chke, man xkiriq tä ke ri uxlanem rumal chi man xeniman taj. ⁷Rumal k'u ri' ri Dios xuch'ik jun q'ij chik, kämik k'u ri'. Ri Dios kujutzijob'ej rumal ri xub'ij ri qa mam David pa jun u xaq ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik ri ya xqab'ij. Are wa' ri xub'ij ri Dios ok'owinaq chi k'ia junab':

We kita ri kub'ij ri Dios kämik,
mib'an b'a' chi ri iwanima'
xa kab'ajarik,

—kächa'. ⁸We ta ri qa mam Josué xuya ta ri qas uxlanem chke ri winaq aj Israel, mat xch'aw ri Dios ri' chrij jun q'ij chik re uxlanem. ⁹Kämik k'ut k'o na kan jun je'lalaj uxlanem chik chke ru winaqil ri Dios. ¹⁰Jachin k'u ri kuriq re ri uxlanem ri kuya ri Dios, kuxlan ri' che ronojel ru chak, je' jas ri Dios xuxlan ojer che ronojel ru chak ri Are'. ¹¹Qakojo b'a' qa chuq'ab' rech käqariq na qe we uxlanem ri', k'o ne jun chqe mub'an re jas ri xka'n ri nik'iaj ri man xekojon taj.

¹²Ru Loq' Pixab' ri Dios are k'aslik, xuquje' k'o u chuq'ab'. Are je' ta ne jun espada ri sib'alaj käsokon na chuwäch apachike espada ri kieb' u pu chi'. Käjuch'uch'ik kopan pa ri ranima' ri winaq, kuriqa ri respíritu, kopan pa ri b'aq, ke' pu k'ux ri winaq. Käresaj loq chisaq ronojel ri k'o pa ru chomab'al, ri k'o pa ranima' ri winaq. ¹³Man k'o tä k'u jun jasach ri k'olik ri kuya' käk'u'taj chuwäch ri Dios. Xane ronojel ri k'olik are kääq'alajinik, saq k'u chuwäch ri Dios ri kääqajach wi na qa kuenta.

**Waral kääqil wi chi ri Jesús are ri ki nimal
sacerdotes ri sib'alaj nim u q'ij**

¹⁴Qataqej b'a' ri qa kojoniq, rumal chi ri Jesús, ru K'ojol ri Dios, are qa sacerdote. Are k'u ki nimal sacerdotes wa' ri sib'alaj nim u q'ij ri xopan chuwäch ri Dios chila' chikaj. ¹⁵Ri nimalaj qa sacerdote käkowinik kel u k'ux chqe uj ri man k'o tä qa chuq'ab', rumal chi ri Are' xtaqchi'x che ronojel u wäch mak jas ri káb'an chqe uj, man xqaj tä k'u pa mak. ¹⁶Rumal ri' mäqaxej b'a' qib', chujqeb' chuwäch ri je'lalaj u t'uuyulib'al ri Dios ri kutoq'ob'isaj ki wäch konojel. Je ri' rech kel u k'ux chqe, kutoq'ob'isaj qa wäch uj, kujuto' pa ri q'ij ri k'o qa rajwaxik.

5 ¹Ronojel ki nimal sacerdotes^a are cha'tal chkixol ri winaq. Kojom k'u ri are' che ki k'exwäch ri winaq chuwäch ri Dios, xuquje' che ki ya'ik sipanik, che ki kämisaxik awaj cho ri Dios rech käsachtaj ri ki mak ri winaq. ²Ri sacerdote k'ut are jun winaq ri kuya' kääqachi'x che mak rech ri are' käkowinik kutoq'ob'isaj ki wäch ri winaq ri man k'o tä ketam, ri ki sachom ri ki b'e. ³Rumal chi xa winaq, rajwaxik keukämisaj awaj cho ri Dios rech käsachtaj ru mak ri are' junam jas ri kub'ano rech käsachtaj ki mak ri winaq.

⁴Man k'o tä k'u jun ri käkowinik kukoj rib' che ki nimal sacerdotes xaq pa re wi, xane are ri Dios käsik'inik, kuya' k'u ri reqlen ri' ri nim u q'ij jas ri xub'an che ri qa mam Aarón. ⁵Je k'u ri' ri Cristo, ri Are' man xa tä xukoj rib' che ki nimal sacerdotes, xane are ri Dios xyo'w ri reqlen ri' ri nim u q'ij, je' jas ri xub'ij che:

Ri at ri', at nu K'ojol,
kämik xinok che ra Tat,

—xuchixik. ⁶Xuquje' pa jun u xaq ru Loq' Pixab' ri Dios chik, kub'ij:

Ri at ri', at sacerdote
ri man k'o tä awelik,
je' jas ru b'anik ri Melquisedec,

—kächa'. ⁷Ri Cristo aretaq xk'asi waral cho we uwächulew, ri Are' ko xch'awik, xub'an orar, xel k'u u wa'l u wäch aretaq xuta' toq'ob' che ri

^a5:1 "Sacerdote aj Israel": Chawila' ri San Lucas 1:8, xuquje' ri Diccionario, k'isb'al re we Nuevo Testamento.

Dios ri kākowin chuto'ik cho ri kāmikal. Ri Dios k'ut xutatab'ej ri xub'ij ri Cristo rumal chi xujach rib' pu q'ab' ri Are! ⁸Je k'u ri' ri Cristo, pune Are u K'ojol ri Dios, rumal k'u ri k'äx ri xuriqo xretamaj ri nimanik. ⁹Je ri' qas xujach rib' chub'anik ronojel ru rayib'al ri Dios. Rumal k'u ri Are' xpe ri tob'anik ri man k'o tä u k'isik ri kuya ri Dios chke konojel ri keniman che. ¹⁰Xoksax k'u rumal ri Dios che ki nimal sacerdotes, jas ru b'anik ri Melquisedec.

Waral käqil wi ri k'äx ri kuriq jun winaq we kuya kan ri kojoniq

¹¹Sib'alaj k'o na ri käqaj käqab'ij chrij wa' ri tajin käqatzijoj. K'äx k'u u q'alajisaxik wa' chiwe, rumal chi ri ix man kiwaj taj kich'ob'ö. ¹²Ri ix ya ojer chik ix kojoniq, rajwaxik k'ut chi ix chik keitijoj nik'iaj chik. Man je' tä k'u ri'. Xane xa rajwaxik i tijoxik chi na ix che ri nab'e taq tijoniq ri man k'äx tä u ch'ob'ik rech ru Loq' Pixab' ri Dios. Xa man k'o tä i chuq'ab', je' ta ne chi k'ä ix ak'alab' na, rajwaxik k'u na ri tu' chiwe chuk'exwäch ri wa. ¹³Konojel ri xaq leche käkitijo, e je' ta ne ak'alab' ri k'ä ketu'n na. Mäja' kekowin ri' käkich'ob'ö jas ri' ri u b'anik ri jikomaj pa ri ki k'aslemaj. ¹⁴Are k'u ri wa are chke ri ya e ri'jab' chik, ri kekowin chik kechomanik, ri kekowin chik käkich'ob'ö jachike ri utz, jachike ri man utz taj.

6 ¹Je k'u ri', qaya b'a' kan ri nab'e taq tijoniq chrij ri Cristo rech käqataqej k'iyem, kätz'aqat k'u ri qa chomab'al. Mäqatzijoj chik jas ri xqatzijoj kan nab'e, chi rajwaxik käkik'ex kanima' ri winaq, käkik'ex k'u ki chomanik rech käkiya kan u b'anik ri etzelal ri käk'aman b'i pa ri kāmikal. Mäqatzijoj chik xaq xuwi ri kojoniq chrij ri Dios. ²Mäqatzijoj chik xaq xuwi ri tijoniq chrij ri qasna', o chrij ru ya'ik q'ab'aj pa ki jolom ri kojonelab', chrij ri ki k'astajik ri käminaqib', xuquje' chrij ri q'atow tzij, tojb'al ri man k'o tä u k'isik ri kuya ri Dios chke ri winaq. ³Qataqej b'a' k'iyem pa ri kojoniq ruk' ru tob'anik ri Dios pa qa wi'.

⁴Je ri', rumal chi ri winaq ri e k'o chi pa ri saqil rech ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio, man kuya' tä chik ketzelej chkij we ketzaq chi na pa mak, rumal chi ki k'amowam chik ri tewchib'al ri kuya ri Dios, k'o chik ri Loq'alaj Espiritu. ⁵Ri winaq ri' xuquje' ki k'amowam ri je'lalaj u Loq' Pixab' ri Dios, xuquje' ru chuq'ab' ru taqanik ri Dios pa taq ri q'ij ri junab' ri kepe na. ⁶We winaq ri', we ketzaqik, man kuya' tä chik käb'ix chke chi käkik'ex chik ri kanima', käkik'ex k'u ki chomanik, rumal chi ri e are' ruk' ri tajin kaka'n pa ri ki k'aslemaj xa tajin käkirip chi jumal ri u K'ojol ri Dios, xa tajin käkesaj u k'ixb'al chkiwäch konojel ri winaq. ⁷E junam wa' ruk' ri ulew ri kub'iq' ri jäb' ri käqaj amaq'el. We ri ulew ri' kuya utzalaj tiko'n ri kewächinik chke ri ketajinik, k'o ru tewchib'al ri Dios puwi'. ⁸We k'u xa k'ix kek'iy chuwäch xuquje' q'ayes, man k'o tä u patän ri'. Käpe na k'äx puwi' rumal ri Dios, chuk'isb'al k'ut käporox na.

Waral káqil wi jas ri' ri káku'b'i wi qa k'ux chrij

⁹Loq'alaj taq qachalal, pune k'u je' kujtzijon wa', qas qetam chi ri ix kiriq na ri nimalaj u tewchib'al ri Dios rumal chi i riqom chik ru tob'anik ri Are'. ¹⁰Je ri', rumal chi ri Dios qas kub'an ri jikomal. Man kásach tá na pu jolom ri i b'anom, ri rutzil iwanima' ri i k'utum che ri Are' aretaq kiya tob'anik chke ri qachalal kojonelab', are k'u wa' ri tajin kib'an na kámik. ¹¹Káqaj k'ut chi chijujunal kitaqej u b'anik wa' ruk' kikotemal ri kápe pa iwanima' k'á kik'is na u b'anik ronojel, rech qas je' kel wi na ri iweye'm. ¹²Man káqaj taj chi kixsaq'orinik, xane chi kib'an iwe jas ri xka'n ri nik'taj ri rumal chi xekojonik xuquje' xkichajij paciencia xkechb'ej ri echb'al ri xuchi'j ri Dios chke.

¹³Aretaq ri Dios xuchi'j che ri qa mam Abraham chi kutewchij na, xukoj rib' ri Are' che u juramento rumal chi man k'o tá chi jun ri nim na u q'ij chuwach ri Are'. ¹⁴Xub'ij k'u che ri qa mam Abraham: “Qas tzij sib'alaj katintewchij na, kinb'an na chi e k'ia ri awachalaxik ri kil na ki wäch pa taq ri q'ij ri junab' ri kepetik,” —xcha'. ¹⁵Ri qa mam Abraham xuchajij paciencia, xreyej na. Je ri' xuk'amo jas ri xchi'x che rumal ri Dios. ¹⁶Ri winaq, aretaq káka'n juramento, kákikoj ru b'i' jun ri nim na u b'anik chkiwach ri e are' chub'anik ri ki juramento. Aretaq kákijikib'a ki tzij ruk' juramento, man k'o tá chi jas chrij kech'ojin wi. ¹⁷Rumal ri ri Dios xujikib'a u b'ixik ri xuchi'j ruk' juramento. Je ri', rumal chi xraj xuq'alajisaj chkiwach ri keechb'en na ri xuchi'j chi ri Are' man kuk'ex tá ru chomanik, xane qas kub'an na jas ri xub'ij. ¹⁸Je k'u ri' e k'o kieb' ri man kuya' taj kek'exik, ri xuchi'j ri Dios, xuquje' ri u juramento. Kumal k'u wa' ri Dios man kuya' taj ri mat kub'an ri xub'ij. Kumal k'u wa' xuquje' ri Dios qas xuku'b'isaj qa k'ux uj ri qa tzukum ru tob'anik. Qa jikib'am k'u qa k'ux chrij ri xuchi'j ri Dios chqe, chrij k'u ri u yo'm chqawäch. ¹⁹We ku'lb'al qa k'ux ri' qas kuchap ri qanima', je' jas ri kub'an ri jun nimalaj ch'ich' ri káb'ix ancla^b che ri kuchap ri jun barco. Ri uj xuquje' k'o jun qa ancla ri ko ximital chrij ri tasb'al u pam ri Loq'alaj K'olib'al rech ri nimalaj rachoch Dios ri k'o chila' chikaj. ²⁰Chila' xok wi ri Jesús che qa k'exwäch chupakik jun b'e chqawäch. Je ri' ri Jesús xok che qa nimal sacerdotes ri man k'o tá relik jas ru b'anik ri Melquisedec.

Waral káqil wi chi ri Jesús are sacerdote jas ru b'anik ri Melquisedec

7 ¹We Melquisedec ri' are wa' ri xk'oji che nim taqanel pa ri tinimit Salem,^c xuquje' are sacerdote rech ri nimalaj qa Dios aj Chikaj. Aretaq ri qa mam Abraham xtzelej loq pa ri ch'oj ri xeuch'ak wi ri nimaq

^b 6:19 “Ancla”: Chawila' Hechos 27:29, nota. ^c 7:1 Ri tinimit Salem are ri tinimit Jerusalén ojer.

taq taqanelab', ri Melquisedec xel loq chuk'ulaxik, xutewchij k'ut. ²Xuya k'u ri qa mam Abraham che ri Melquisedec ru lajujil ronojel ri xutoqij loq pa ri ch'oj. Ri b'i'aj Melquisedec nab'e kel kub'ij “nim taqanel ri jikom ranima”. Xuquje' kel kub'ij “nim taqanel ri kuya utzil chkixol ri winaq”, rumal chi are nim taqanel puwi' ri Salem. Ri Salem kel kub'ij “ri kuya utzil chkixol ri winaq”. ³Man k'o tä káb'ixik chkij ru nan u tat ri Melquisedec, o chkij taq ru mam. Man k'o tä káb'ix chrij jampa' xil u wäch, xuquje' jampa' xkämik. Je ri' are jun k'utb'al chrij ru K'ojol ri Dios. Are jun sacerdote wa' ri man k'o tä relík.

⁴Q'alaj b'a' chi ri Melquisedec are jun taqanel ri nim u b'anik, rumal chi ri qa mam Abraham xuya che ru lajujil ronojel ri xutoqij loq chke ri nimaq taq taqanelab' pa ri ch'oj. ⁵Kub'ij ru Pixab' ri Moisés chi ri rachalaxik ri Leví ri keb'ok che taq sacerdotes yo'm taqanik pa ki q'ab' rech kákitoq'ij ru lajujil ronojel chke ri winaq, pune ri winaq e are' kachalal, pune ri e are' xuquje' e rachalaxik ri qa mam Abraham. ⁶Ri Melquisedec, pune man rachalaxik tä ri Leví, xutoq'ij k'u ru lajujil ronojel che ri qa mam Abraham, ru k'amom ri xuchi'j ri Dios. Xaq je ri' ri Melquisedec xutewchij ri qa mam Abraham. ⁷Man k'o tä k'u jun ri mat kukojo chi ri jun ri kätewchinik are nim na u q'ij chuwäch ri jun ri kätewchixik. ⁸Konojel ri kek'amow ri lajujil waral chqaxol uj e winaq wa' ri xa kekämik. Are k'u ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik man kub'ij tä chi ri Melquisedec xkämik. ⁹Kuya' káqab'ij chi ri Leví xuquje' ri rachalaxik ri are' ri keb'ok che sacerdotes, ri kákitoq'ij ru lajujil ronojel chke ri winaq kämik, je' ta ne chi ri e are' xuquje' xkiya ri' ru lajujil ronojel che ri Melquisedec aretaq xuya re ri qa mam Abraham. ¹⁰Je ri', rumal chi ri qa mam Abraham je' ta ne e ruk'am na pa ru cuerpo ri rachalaxik ri mäja' xil ki wäch aretaq ri Melquisedec xel b'ik chuk'ulaxik ri are'.

¹¹Ri winaq aj Israel xyi' ri Pixab' chke kumal ri sacerdotes aj Leví ri e rachalaxik kan ri qa mam Aarón. We ta ri sacerdotes ri' ruk' ri Pixab' qas xekowinik xka'n utz che ri ki k'aslemal ri winaq cho ri Dios, mat rajwaxik ri' chi xwalij jun sacerdote chik jas ru b'anik ri Melquisedec, ri mat junam ruk' ri qa mam Aarón. ¹²Are k'u we kák'extaj ri sacerdote, rajwaxik ri' xuquje' kák'extaj ri Pixab'. ¹³Are k'u ri Qajaw Jesús, ri käch'aw ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik chrij, ri Are' are aj re jun tinimit chik re Israel. Man k'o tä k'u jumul okinaq jun re ri tinimit ri' che sacerdote. ¹⁴Qas q'alaj k'ut chi ri Qajaw Jesús are aj Judá, are k'u ri qa mam Moisés, aretaq xch'aw chkij ri sacerdotes, man k'o tä jas xub'ij chkij ri winaq aj Judá.

¹⁵Qas q'alaj k'u wa' rumal chi ri k'ak' sacerdote ri xwalijik are je' jas ru b'anik ri Melquisedec. ¹⁶Man xok tä k'u wa' che sacerdote rumal ri ki pixab' winaq ri kub'ij jachin taq ri rachalaxik, xane rumal ru chuq'ab'

jun k'aslemal ajchikaj ri man käsach tä u wäch. ¹⁷Are k'u wa' ri xch'aw ri Dios chrij aretaq xub'ij:

At ri', at sacerdote

ri man k'o tä awelik

je' jas ru b'anik ri Melquisedec,

—kächa'. ¹⁸Je k'u ri' ri ojer taqanik xaq xyi' kanoq rumal chi man k'o tä u chuq'ab', xuquje' man käkowin tä ri' che ki to'ik ri winaq. ¹⁹Ri Pixab' ri xutz'ib'aj ri qa mam Moisés man xkowin taj xub'an utz che ru k'aslemal ri winaq cho ri Dios. Chuk'exwäch ri Pixab' k'o ri qas utz na ri kaku'b'i qa k'ux chrij. Rumal k'u wa' kuya' kujqeb' ruk' ri Dios.

²⁰Ri Dios k'ut xub'an ronojel wa' ruk' juramento. ²¹Ri nik'iaj sacerdotes chik man ruk' tä juramento xekojik. Are k'u ruk' juramento xok ri Jesús che sacerdote. Kub'ij k'u ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik:

Ri Qajaw Dios xub'an juramento,

man kuk'ex tä k'u ru chomanik:

“At ri', at sacerdote

ri man k'o tä awelik

je' jas ru b'anik ri Melquisedec,”

—kächa'. ²²Rumal ri' ri Jesús are jun kojol tzij ri qas kujikib'a ri jun trato, ri utz na chuwäch ri nab'e. ²³Ri nik'iaj sacerdotes chik xek'iarik. Rumal chi xa xekämik man xekowin taj xkitaqej u b'anik ri ki chak. ²⁴Are k'u ri Jesús man käkäm taj. Rumal ri' man k'o tä reluk' che sacerdote. Man kok tä jun chik che u k'exel. ²⁵Rumal k'u ri' ronojel q'ij käkowinik keuto' ri winaq ri keopan ruk' ri Dios rumal ri Are'. Je ri', rumal chi man käk'is tä ru k'aslemal, xane k'o ronojel q'ij chuta'ik toq'ob' che ri Dios pa ki wi'.

²⁶Je k'u ri' ri Jesús are wa' ri ki nimal sacerdotes ri qas rajwaxik chqe. Ri Are' tastal chrij ronojel u wäch etzelal, man k'o tä k'u jub'iq' ru mak. Man u b'anom tä etzelal, man xub'an tä re ri kaka'n ri ajmakib'. Xk'am b'i sib'alaj chikaj, nim k'u na u q'ij chuwäch ronojel ri u b'anom ri Dios. ²⁷Ri Are' man je' taj jas ri nik'iaj taq ki nimal sacerdotes chik ri ronojel q'ij kekikämisaj awaj che ki sipaxik cho ri Dios. Kaka'n wa' rech käsach ri ki mak ri e are' nab'e, te k'u ri' rech käsach ri ki mak ri winaq. Ri Jesús k'ut xa jumul ri' xuya jun sipanik cho ri Dios aretaq xujach rib' pa ri kämikal. ²⁸Ri Pixab' ri xutz'ib'aj ri qa mam Moisés kukoj taq achijab' ri xa e ajmakib' che ki nimal sacerdotes. Are k'u ri juramento ri xub'an ri Dios aretaq k'o chi ri Pixab', are xukoj ru K'ojol ri Dios che ki nimal sacerdotes. Are ki nimal sacerdotes wa' ri jikom ranima', ri man k'o tä u mak, ri k'o ronojel q'ij.

Waral käqil wi chi ri Jesús are kojol tzij ri xub'an jun k'ak' trato

8

¹Are k'u ri nim na u b'anik che ri tajin käqab'ij, are wa': Ri Jesucristo, ri ki nimal sacerdotes ri k'o pa qa wi' uj, t'uuyul ri Are'

pa ru wikiäq'ab' ri Dios chila' chikaj. ²Are sacerdote wa' ri käpatänin pa ri qas Loq'alaj Ja ri xb'an rumal ri Qajaw Dios, man kumal tä ri winaq. ³Ronojel ki nimal sacerdotes are kojom chuya'ik sipanik xuquje' che ki kämisaxik awaj ri kesipax cho ri Dios, rumal k'u ri' ri Jesucristo rajwaxik chi ri Are' xuquje' k'o jas kuya che sipanik cho ri Dios. ⁴We ta ri Cristo xaq are k'o waral cho we uwächulew, mat okinaq ri' che sacerdote rumal chi k'ä e k'o na sacerdotes ri käkiya sipanik cho ri Dios jas ri kätaqan wi ri Pixab' ri xutz'ib'aj ri qa mam Moisés. ⁵We sacerdotes ri', aretaq kepatäninik kekikoj jastaq ri e k'utb'al chkij ri jastaq ri qas e k'o chila' chikaj. Qetam chi xa e k'utb'al, rumal chi ri Dios xub'ij che ri qa mam Moisés aretaq xuchomaj u yakik ri rachoch Dios:^d “Qas chawila', je' kab'an na che ronojel jas ri xink'ut chawäch pa ri nimalaj juyub',”^e —xcha che. ⁶Are k'u ri qa sacerdote uj ri kojom che ki nimal sacerdotes, are utz na ri patäninik ri kub'ano rumal chi are kojol tzij ri xub'an ri jun k'ak' trato ri utz na chuwäch ri nab'e, rumal chi kuchi'j wi ri Dios nimaq taq tewchib'al ri qas e utz na.

⁷We ta qas utz xel ri nab'e trato, mat rajwaxik ri' xb'an chi jun trato chik. ⁸Ri Dios k'ut xrilo chi man utz tä ri ki k'aslemal ri winaq aj Israel, je' jas ri xub'ij pa ru Loq' Pixab' ri Tz'ib'talik:

Ri Qajaw Dios kub'ij: Käpe na ri q'ij
aretaq kinb'an na jun k'ak' trato
kuk' ri winaq aj Israel,
kuk' ri winaq aj Judá,

—kächa ri Qajaw Dios.

⁹Man junam tä k'u ri' ruk' ri trato
ri xinb'an kuk' ri ki mam ojer
pa ri q'ij ri xink'am ki b'e
rech keinwesaj loq
pa ri nim tinimit Egipto.

Man xka'n tä k'ut
jas ri kub'ij ri trato ri xinb'an kuk',
rumal k'u ri' xeinya kanoq,
kub'ij ri Qajaw Dios,

—kächa ri'.

¹⁰Ri trato ri kinb'an na
kuk' ri winaq aj Israel
pa taq ri q'ij ri kepetik
are wa', kub'ij ri Qajaw Dios:
Kinya na ri nu Pixab'

^d8:5a Chawila' ri tzij “Rachoch Dios” pa ri Diccionario, k'isb'al re we Nuevo Testamento.

^e8:5b Ri nimalaj juyub' ri' are ri käb'ix “juyub' Sinaf” che.

pa taq ri ki chomab'al,
 kintz'ib'aj k'u na wa'
 pa taq ri kanima'.
 Kinok chi na che ki Dios,
 are k'u ri e are' keb'ok na
 che ri nu winaq in.

¹¹ Man k'o tä na jun winaq rajwaxik
 kuya tijonik che jun winaq chik.
 Man kuya tä tijonik che ri rachi'l,
 man kuya tä k'u tijonik che ri rachalal
 rech qas käretamaj u wäch ri Dios
 rumal chi konojel winaq
 käketamaj na nu wäch,
 chi ak'alab', chi ri'jab'.

¹² Kinkuy na ri etzelal ri ka'nom,
 man k'o tä k'u jub'iq' ri ki mak
 ri käna'taj chi na chwe,

—kächa ri Qajaw Dios. ¹³Aretaq kub'ij ri Dios chi k'o chi jun k'ak'trato, kel kub'ij chi ri nab'etrato ya xok'owik, man k'o tä chi u patän. Ri ojertrato ri ya xok'owik, käsach na u wäch chanim.

**Waral käqil wi ru jalb'em rib' ri Loq'alaj Ja ri k'o chikaj
 ruk' ri rachoch Dios ri k'o cho we uwächulew**

9 ¹Ri nab'etrato k'o ri u taqanik ri kub'ij jas ri rajwaxik chub'anik taq ri q'ijilanik. Are k'u jun q'ijilanik ri xa chupam jun rachoch Dios waral cho we uwächulew käb'an wi. ²Ri rachoch Dios ri' are je wa' u b'anik: Pa ri nab'e u tas ri käb'ix Loq'alaj K'olib'al che, chila' k'o wi ri tak'alib'al kantela re q'än puaq xuquje' ri mesa ri k'o wi ri wa ri yo'm chi ri Dios. ³Ri ukab' u tas ri rachoch Dios are ri k'o chrij ri tasb'al u pam, are k'u wa' ri käb'ix che: K'olib'al ri Sib'alaj Loq' na, —kuchixik. ⁴Chila' k'o wi ri ta'b'al toq'ob' re q'än puaq ri käporox wi ri incienso, xuquje' ri kaxa ri ch'uquum rij che q'än puaq, ri k'olotal wi ri trato. Chupam ri kaxa ri' k'o jun xaro re q'än puaq ri k'o maná' chupam, k'o k'u ru ch'imiy ri qa mam Aarón ri xtuxik, xuquje' e k'o ri tz'alam taq ab'aj chupam ri xetz'ib'ax wi ri taqanik re ri trato. ⁵Puwi' ri kaxa e k'o kieb' ángeles ri käb'ix querubines chke ri käkik'exwächij ru k'olem ri Dios. E are k'u wa' ki lik'om ri ki xik' puwi' ri tz'apib'al u wi' ri kaxa ri käb'an wi ri sachb'al mak. Man kujkowin tä k'ut käqatzijoj chi na más chrij ronojel wa' che we chanim ri'.

¹9:4 “Maná”: Are ri wa ajchikaj tzuqub'al ke ri winaq aj Israel aretaq xeb'in pa taq ri juyub' ri ketz'inowik.

⁶Je ri' e b'anom ri jastaq pa ri rachoch Dios. Ri sacerdotes k'ut ronojel q'ij keb'ok pa ri nab'e u tas ri rachoch Dios chub'anik ronojel ri kajwataj che ri q'ijilanik. ⁷Are k'u pa ri ukab' u tas ri rachoch Dios xuwi kok ri ki nimal sacerdotes xa jumul che ri jun junab'. Aretaq kokik rajwaxik kuk'am b'i kik' kech awaj rech kuya cho ri Dios che sipanik che sachb'al u mak ri are' xuquje' che sachb'al ki mak ri winaq aj Israel. ⁸Ruk' wa' we ri' ri Loq'alaj Espíritu kuq'alajisaj chqawäch chi aretaq tajin kákoj ri nab'e u tas ri rachoch Dios che ri q'ijilanik, mäja' k'o ri okb'al chke ri winaq rech keopan pa ri K'olib'al ri Sib'alaj Loq' na. ⁹Ronojel k'u wa' xa are jun k'utb'al chqawäch uj kámik. Ri sipanik k'ut, xuquje' taq ri awaj ri kekámisax che ki ya'ik cho ri Dios, man kekowin taj káka'no chi ri winaq ri keq'ijilanik chila' utz kákina' pa kanima' cho ri Dios. ¹⁰Je ri', rumal chi ronojel wa' xa e are jastaq ri ketijowik, je' jas ri wa, xuquje' jujun jastaq ri e naq'atal wi ri winaq ri káka'no che resaxik ri äwas chkij, are k'u xaq e taqanik wa' ri xuwi k'o kákipatänij k'ä kák'ex na ronojel rumal ri Dios.

¹¹Kámik k'ut ya xul ri Cristo. Are ki nimal sacerdotes wa' ri kuya chqe chi keqariq nimaq taq tewchib'al kámik ri'. Kápatänin k'u chupam ri qas Loq'alaj Ja ri utz na, ri qas je'lik, ri man xa tä b'anom kumal winaq, ri man rech tä k'ut we uwächulew ri'. ¹²Xa jumul xok ri Cristo pa ri K'olib'al ri Sib'alaj Loq' na chutojik ri qa mak. Man are tä chuya'ik ki kik'el taq k'isik', ki kik'el alaj taq wakäx cho ri Dios, xane tzare ru kik'el ri Are'. Ruk' wa' xub'ano chi xqariq ru tob'anik ri Dios ri man k'o tä u k'isik'. ¹³Qas tzij k'ut chi ri ki kik'el taq ri ama'ib' wakäx, ri ki kik'el taq ri k'isik', ru chajil ri alaj ati't wakäx ri káporox puwi' ri ta'b'al toq'ob', ri kächikox pa ki wi' ri winaq ri k'o ri äwas chkij, qas kákowin wa' che resaxik ri äwas chrij ri ki cuerpo. ¹⁴We je ri', ¿a mat k'u sib'alaj k'o na u chuq'ab' ru kik'el ri Cristo? ¡Je!, je ri'! Ri Cristo, rumal ri Loq'alaj Espíritu ri man kákäm taj, xujach rib' ri Are' cho ri Dios che jun sipanik ch'ajch'oj. Ru kik'el káresaj ri etzelal pa qanima'. Te k'u ri' man káqa'n tä chik ri uj naq'atal wi nab'e ri man k'o tä u patän. Je ri' utz káqana' pa qanima' cho ri Dios, rech kujkowinik káqapatänij ri k'aslik Dios.

¹⁵Rumal ri' ri Jesucristo are kojol tzij re ri k'ak' trato. Ri Cristo xkámisaxik rech kesachtaj ri mak ri xka'n ri winaq pa ru q'ijol ri nab'e trato, xuquje' rech ri e sik'im rumal ri Dios kákiriq na ri echb'al ri man k'o tä u k'isik' ri xuchi'j loq' ri Dios chke. ¹⁶Je ri', rumal chi we káb'an jun wuj ri kák'utuw ru rayib'al jun winaq, rajwaxik ri' káq'alajisaxik chi qas káminaq chik ri winaq ri xb'anow kanoq ri wuj ri' rech qas k'o u patän.^g ¹⁷Ri wuj ri' xuwi k'o u patän aretaq káminaq chik ri xb'anowik. We k'ä k'asal na ri jun ri xb'anow ri wuj, man k'o tä u patän ri'. ¹⁸Rumal ri' aretaq xb'an ri nab'e trato, xekámisax na jujun awaj, xtix k'u ri ki kik'el.

^g 9:16 Are jun u wäch “pacto” o “trato” wa'.

¹⁹Ri qa mam Moisés xub'ij konojel taq ri taqanik re ri Pixab' chke konojel ri winaq aj Israel. Te k'u ri' xuk'am jun ch'äqap rismal chij ri b'anom kiäq che, xuquje' jun u q'ab' che', hisopo u b'i', xurub' pa ri ki kik'el ri alaj taq wakäx xuquje' ri ki kik'el ri k'isik', yuja'm k'u joron ruk', xuchikoj puwi' ri wuj re ri Pixab' xuquje' pa ki wi' ri winaq. ²⁰Te k'u ri' xub'ij chke: "Are wa' ri kik' ri kujikib'a ri trato ri xub'an ri Dios iwuk'," —xcha chke. ²¹Xuquje' ri qa mam Moisés xuchikoj kik' chrij ri rachoch Dios, xuquje' chkij konojel ri jastaq ri xekoj pa ri q'ijilanik. ²²Je' jas ri kub'ij ri Pixab': Are rajwaxik chi ruk' kik' kesax ri äwas chrij ronojel. Man käsachtaj tä ri ri mak ri b'anom kumal ri winaq, we man kätix tä ri kik'.

Waral käqil wi chi ru kämikal ri Cristo käresaj ri qa mak

²³Rajwaxik k'ut chi xtitx ri ki kik'el taq ri awaj ri xesipax cho ri Dios che resaxik ri äwas chkij ri jastaq ri' ri xa e k'utb'al chkij ri jastaq ri e k'o chila' chikaj. Are k'u ri jastaq ri e k'o chila' chikaj, rajwaxik chi k'o ri utz na chuwäch ri ki kik'el ri awaj ri käsipax cho ri Dios chub'anik qas ch'ajch'oj chke. ²⁴Ri Cristo man xok tä chupam ri rachoch Dios ri xa b'anom kumal winaq, ri xa jun k'utb'al ri' chrij ri qas rachoch Dios chikaj, xane qas chila' pa ri kaj xok wi ri Are'. Chila' k'ut k'o wi kämik cho ri Dios chuta'ik toq'ob' pa qa wi'. ²⁵Ri ki nimal sacerdotes aj Israel rajwaxik chi kok ronojel junab' pa ri K'olib'al ri Sib'alaj Loq' na chujachik kik' ri man rech tä ri are' cho ri Dios. Are k'u ri Cristo man kujach tä rib' k'ia mul che sipanik cho ri Dios. ²⁶We ta je ri', are k'ia mul ta na chi ri Cristo käminaq petinaq loq tzaretaq xb'antaj ruwächulew. Man je' taj xub'ano, xane kämik, ri tajin kepe ri k'isb'al taq q'ij pa qa wi', ri Cristo xpetik. Ri Are' xa jumul ri' xujach rib' che sipanik cho ri Dios che resaxik ri qa mak. ²⁷Rajwaxik chi konojel winaq xa jumul kekäm na cho we uwächulew, te k'u ri' käq'at na tzij pa ki wi' rumal ri Dios. ²⁸Je' k'u ri' xuquje' ri Cristo xa jumul xkämisaxik che resaxik ri ki mak ri winaq. Käpe chi k'u na jumul chik che ki to'ik konojel ri tajin keye'n che. Man käpe tä chi k'u che resaxik ri ki mak ri winaq.

10 ¹Ri Pixab' k'ut ri xutz'ib'aj ri qa mam Moisés man are tä jun qas k'utb'al ke ri utzalaj taq tewchib'al ri kepe na. Man are tä k'u wa' ri qas kilitaj na. Ri Pixab' man käkowin taj kub'an utz che ri ki k'aslemal ri winaq ri keb'ok cho ri Dios rumal ri ki kämisaxik awaj che ki sipaxik cho ri Dios ronojel junab'. ²We ta ri Pixab' käkowinik kub'an utz che ri ki k'aslemal ri winaq cho ri Dios, mat rajwaxik kutaqej ki kämisaxik awaj che ki sipaxik cho ri Dios. We ta je ri', aretaq sachtajinaq chi ri ki mak ri winaq ri kejachow ri awaj cho ri Dios, käkina' ta na ri' pa kanima' chi man k'o tä chi ki mak. ³iMan je' tä k'u ri'! Xane ri awaj ri kekämisax cho ri Dios xa e na'tab'al re ri ki mak ri winaq ronojel junab'. ⁴Je ri', rumal chi ri ki kik'el taq ri ama' wakäx, ri ki kik'el taq ri k'isik' man käkowin tä wi käresaj ri mak.

⁵Rumal ri' ri Cristo, aretaq xpe cho we uwächulew, xub'ij che ri Dios:

Man kaj tä la awaj
 ri kekämisax chuwäch la,
 man kaj tä k'u la sipanik kech awaj,
 xane xa xb'an la u b'anik
 jun nu cuerpo (rech kinkämisax
 chuwäch la).

⁶Ri sipanik kech awaj ri keporoxik,
 ri awaj ri kekämisax chuwäch la
 che resaxik ri mak,
 man utz taj kil wi la,

—xcha ri'.

⁷Te ri' xinb'ij: “In k'olik ri', nu Dios.
 In petinaq chub'anik ri rayib'al la,
 je' jas ri tz'ib'tal chwij
 chupam ri wuj re ri Pixab',”

—xcha ri'. ⁸Nab'e kub'ij chi ri Dios man käqaj tä k'u chuwäch ri sipanik kech taq awaj, man kraj tä k'u ri awaj ri keporox chuwäch, ri kejach che resaxik ri mak, pune k'u taqaninaq ri Pixab' chi je wa' käb'anik. ⁹Te k'u ri' kub'ij: “In k'olik ri', nu Dios, in petinaq chub'anik ri rayib'al la,” — kächa'. Kel kub'ij wa' chi ri Dios xresaj ri sipanik kech awaj, xukoj k'u ru kämikal ri Cristo che sipanik chuk'exwäch wa'. ¹⁰Ri Dios xujutas chrij ronojel u wäch etzelal rumal chi ri Cristo xub'an ru rayib'al ri Are' aretaq xa jumul xujach rib' che sipanik cho ri Are'.

¹¹Ronojel sacerdote aj Israel kok che patäninik ronojel q'ij. K'ia mul k'ut xaq tajin wi keukämisaj awaj che ki sipaxik cho ri Dios, pune we ri' man kekowin taj kekesaj ri mak. ¹²Are k'u ri Jesucristo xa jumul xujach jun sipanik cho ri Dios ri xaq xuwi wa' rajwaxik che resaxik ri mak pa taq ri q'ij ri junab' ri kepetik. Te k'u ri' xt'uuyi pa ru wikiäq'ab' ri Dios. ¹³Xaq reye'm chik chila' chi käyi' che chi käch'akanik, kätaqan k'u pa ki wi' konojel ri käka'n ki k'ulel che. ¹⁴Je ri', rumal chi ruk' ri jun sipanik ri xyi' cho ri Dios xub'ano chi man k'o tä chi jas rajwaxik chke ri winaq ri tajin kesax chrij ronojel u wäch etzelal. ¹⁵Ri Loq'alaj Espíritu kujikib'a u b'ixik wa' chqe.^h Nab'e k'ut kub'ij:

¹⁶Ri trato ri kinb'an na kuk'
 pa taq ri q'ij ri kepe na
 are wa', kub'ij ri Qajaw Dios:
 Kinya na ri nu pixab'
 pa taq ri kanima',

^h 10:15 Are ri Loq'alaj Espíritu ri xuya ru Tzij ri Dios che taq ri q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios ojer.

kintz'ib'aj na wa'
 pa taq ri ki chomab'al,
 —kächa'. ¹⁷Te ri' kub'ij:
 Man k'o tä jub'iq' ri ki mak
 ri käna'taj chi na chwe.
 Je ri' xuquje' ri etzelal ri ka'nom,
 —kächa'. ¹⁸Je k'u ri', aretaq e sachtajinaq chi konojel taq ri qa mak, man
 rajwaxik tä chi ri' keyi' nik'iaj sipanik chik cho ri Dios che resaxik ri
 mak.

Rajwaxik chi kujok cho ri Dios

¹⁹Rumal ri', qachalal, mäqaxej b'a' qib'. Kämik k'ut kuya' kujok pa
 ri K'olib'al ri Sib'alaj Loq' na rumal ru kik'el ri Jesucristo. ²⁰Käqak'am
 b'i ri k'ak' b'e, ri b'e ri kujuk'am b'i pa ri k'aslemal. Are wa' ri xujaq
 chqawäch aretaq xjisjob' ri tasb'al u pam ri rachoch Dios. Are kel kub'ij
 wa' chi rumal ru cuerpo ri Jesús kuya' kujokik. ²¹Ri Jesús are nimalaj
 qa sacerdote ri kätaqan puwi' ri rachoch Dios. ²²Rumal ri' rajwaxik
 kujok cho ri Dios ruk' jikomaj qanima' ri man k'o tä wi etzelal. Qas
 k'u kujkojon che, man kub'an tä kieb' qa k'ux. Ri Are' k'ut u b'anom
 ch'ajch'oj che ri qanima' rech man käqana' taj chi k'o qa mak, ch'ajom
 chi k'ut ri qa cuerpo ruk' saq joron. ²³Qataqej b'a' ri qa kojoniq chrij ri
 ku'l wi qa k'ux, mäqak'exo, rumal chi ri Dios qas kub'an na ri xuchi'j
 chqe. ²⁴Xuquje' rajwaxik käqatzukuj u to'ik qib' ri jun ruk' ri jun chik
 rech loq' käqil qib', käqa'n k'u ri utzil chke konojel. ²⁵Mäqaya b'a' kan ru
 mulixik qib', jas ri käka'n jujun ri xa k'amaninaq chke, xane qawalijisaj ri
 qanima' chb'il taq qib', más na kämik rumal chi qetam chi naqaj chik k'o
 wi ri q'ij ri käpe ri Qajaw Jesús.

²⁶We käqatzukuj u b'anik ri mak aretaq ya qetam chi ri qas tzij, man
 k'o tä chi jun sipanik chik ri kuya' käyi' cho ri Dios che resaxik ri qa
 mak. ²⁷Xane xuwi käqayej ri xib'ib'alalaj q'ij aretaq käq'at tzij pa ki wi'
 ri winaq, xuquje' ri nimalaj q'aq' ri keuporoj na ri käka'n ki k'ulel che
 ri Dios. ²⁸Ri winaq ri man kunimaj tä ri Pixab' ri tutz'ib'aj ri qa mam
 Moisés, ri e k'o k'u kieb' o we ne oxib' ri keq'alajisanik chi qas k'o u mak,
 käq'at na tzij puwi' ri winaq ri' chi käkämisaxik. Man kätoq'ob'isax tä k'u
 na u wäch. ²⁹We je ri', ä mat kichomaj ix chi sib'alaj taqalik käk'äjisax
 na ki wäch wa' jachin taq ri xa käketzelaj u wäch ru K'ojol ri Dios, tzil
 k'u käkil wi ru kik'el, xuquje' käkiyoq' ri Loq'alaj Espiritu rech ri Dios
 ri kutoq'ob'isaj ki wäch? iJe', je ri! Ri kik' ri' are wa' ri kujikib'a ri k'ak'
 trato, ruk' k'u wa' ketastaj ri winaq chrij ronojel u wäch etzelal. ³⁰Qetam
 k'ut chi ri Qajaw Dios u b'im: “In kinyo'w na ri k'äjisab'al wächaj, in
 kintojow na ri rajil u k'exel ri k'äx ri xb'anik,” —xcha'. Xuquje' kub'ij pa
 ru Loq' Pixab': “Ri Qajaw Dios kuq'at na tzij pa ki wi' ri winaq ri e rech

ri Are!' —kächa'. ³¹iSib'alaj k'äx k'ut we jun winaq kuyak royowal ri k'aslik Dios, käqaj k'u pu q'ab' ri Are'!

³²Chena'taj b'a' chiwe ri ojer taq q'ij aretaq k'ä mäja' naj xixkojon che ru Tzij ri Dios, ri je' ta ne jun saqil wa' pa ri i k'aslemal. Ruk' k'u nimalaj paciencia xich'ij ri nimalaj k'äx ri xpe pi wi'. ³³Jujun k'u chiwe xixyoq'ik, xb'an k'u k'äx chiwe chkiwäch konojel ri winaq. Jujun chik chiwe xeito' ri tajin käkiriq k'äx. Rumal k'u ri' xiriq iwe ri k'äx ri xkiriq ri e are'. ³⁴Ri ix xitoq'ob'isaj ki wäch ri xek'oji pa taq che'. Pune k'u xmaj ri jastaq iwe, ruk' k'ikotemal xikuyu rumal chi iwetam chi k'o jun iwechb'al ri utz na chila' chikaj ri man k'o tä u k'isik. ³⁵Mixb'ison b'a', xane chiku'b'a i k'ux chrij ri Dios rumal chi we je ri' kib'ano, nim na ri tojb'al ri käya'taj na chiwe. ³⁶Ri ix rajwaxik kichajij paciencia chub'anik ru rayib'al ri Dios, xuquje' churiqik ri xuchi'j ri Are' chi kuya na chiwe. ³⁷Ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik kub'ij:

Xa jub'iq' kraj chi
käpe na ri Jun ri rajwaxik käpetik,
man käb'eytaj tä k'u na,

—kächa'.

³⁸Ri winaq ri jikom ranima'
cho ri Dios käk'asi na
rumal chi käkojonik.

We k'u kätzelej chrij,
man käkikot tä ri wanima' ruk',

—kächa'. ³⁹Are k'u ri uj man uj jun tä kuk' ri nik'iaj ri xa ketzelej chkij, käsach k'u ki wäch, xane ri uj, uj jun kuk' ri kekojonik. Je ri' käqariq ru tob'anik ri Dios, kujk'asi k'u na.

Waral käqil wi jas ri' ri kojonik

11 ¹Ri kojonik are ri u jikib'axik qa k'ux chi qas tzij käya'taj na chqe jas ri qeye'm. Xuquje', pune man käqil tä u wäch ri qeye'm, käqakoj pa qanima' chi qas k'olik. ²Ri qa mam ojer qas xekojonik. Rumal ri' ri Dios utz xril wi ri ki k'aslemal.

³Rumal ri kojonik qetam chi ri Dios ruk' ru tzij xub'an ri uwächulew, ri kaj, ri q'ij, ri ik', xuquje' ri ch'imil. Je ri' chi ri man keilitaj taj, are xb'amb'ex ke konojel ri keqil kämik.

⁴Rumal ri kojonik ri qa mam Abel xuya jun sipanik cho ri Dios ri utz na chuwäch ri sipanik ri xuya ri Caín. Rumal ri' xq'alajisax rumal ri Dios chi jikom ranima' ri qa mam Abel, xuk'amowaj k'u ru sipanik. Je ri', pune käminaq chik ri qa mam Abel, je' ta ne chi tajin kätzijon na kämik rumal chi xkojonik.

⁵Rumal ri kojonik ri qa mam Enoc xk'am b'i chikaj, man xril tä k'u u wäch ri kämikal. Man xriqtaj tä chik rumal chi xk'am b'i rumal ri Dios.

Ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik kub'ij chi aretaq mäjoq käk'am b'i ri qa mam Enoc, ri Dios xkikot ruk' ru k'aslemal ri are'. ⁶We man qas kujkojonik, ri qa k'aslemal man käqaj tä ri' cho ri Dios. Je ri', rumal chi jachin ri kraj kok cho ri Dios rajwaxik ri' kukojo chi qas k'olik, xuquje' chi ri Are' kub'an ri utzil chke ri ketzukun che.

⁷Rumal ri kojonik ri qa mam Noé xniman che ri Dios aretaq xb'ix che chi k'o jas ri käk'ulmataj na pune k'u mäja' kilitajik. Xqaj k'u chub'anik ri arca che ki to'ik ri e k'o pa rachoch chuwach ri k'äx ri käpe na. Rumal ru kojonik xuq'at tzij pa ki wi' ri nik'iaj winaq chik chi käk'äjisax ki wäch. Xq'alajisax k'u rumal ri Dios chi jikom ranima' rumal chi xkojonik.

⁸Rumal ri kojonik ri qa mam Abraham xnimanik aretaq xsik'ix rumal ri Dios, xe' k'u pa ri ulew ri xyi' che rumal ri Dios che rechb'al. Xe'k, xel b'i pa ru tinimit, man retam tä k'ut jawije' chi' kopan wi. ⁹Rumal chi qas xkojon ri qa mam Abraham, xk'oji chila' pa ri ulew ri' ri xchi'x che rumal ri Dios, je' ta ne chi are jun estranjer winaq. Xaq pa taq carpa xk'oji wi. Je' k'u xub'an ri qa mam Isaac, ri qa mam Jacob ri xuquje' xchi'x chke rumal ri Dios jas ri xub'ij che ri qa mam Abraham. ¹⁰Je ri', rumal chi ri qa mam Abraham xku'b'i u k'ux chi kopan na pa ri jun tinimit ri man käsach tä u wäch, ri xuchomaj u b'anik ri Dios, ri xuquje' Are' xyakowik.

¹¹Rumal ri kojonik ri qa mam Sara, pune ri are' man k'o tä ral kek'o'ji'k, xyi' k'u u chuq'ab' rumal ri Dios rech käk'o'ji ral pune nim winaq chik. Je ri' xril u wäch jun ral ala, rumal chi xukojo chi ri Dios kub'ano jas ri xub'ij che. ¹²Je ri' ri qa mam Abraham, pune xa jub'iq' man käkämik, e k'ia k'u ri rachalaxik ri xil na ki wäch, ri je' ki k'ial jas ri ch'limil ri e k'o chikaj, je' jas ri senyäb' ri k'o chuchi' ri mar ri man k'o tä jun käkowin che kajilaxik.

¹³Konojel wa' we winaq ri' xekämik. Man xkiriq tä k'u b'ik jas ri xuchi'j ri Dios chke. Rumal k'u rech chi qas xekojonik, je' ta ne chi tajin käkil apan wa' chi naj, xkikojo chi k'olik, xekikot k'u chuchomaxik ri xchi'x chke. Xkiq'alajisaj k'ut chi ri e are' xaq e estranjerab', xaq e ok'owel cho we uwächulew. ¹⁴Ri winaq ri käkib'ij chi xaq e ok'owel cho we uwächulew, qas q'alaj wa' chi xa tajin käkitzukuj na ri qas ki tinimit. ¹⁵We ta are tajin käkichomaj apan ri ulew ri xeb'el wi loq, xekowin ta ri' xetzelej jela'. ¹⁶Man je' tä k'ut, xane ri e are' käkaj jun ki tinimit ri utz na, are k'u wa' ri tinimit ri k'o chila' chikaj. Rumal ri' ri Dios man käk'ix taj aretaq káb'ix che chi are ki Dios ri winaq ri', rumal chi u b'anom u b'anik jun tinimit ri kuya na chke.

¹⁷Rumal ri kojonik ri qa mam Abraham xuk'am b'i ri Isaac ru k'ojol chuya'ik che sipanik cho ri Dios aretaq ri Dios xuta' wa' che. Pune xaq xuwi wa' u k'ojol k'olik man xub'an tä kieb' u k'ux chuya'ik ri are' che sipanik, pune ta ne ri Dios xuchi'j che: ¹⁸“Rumal ri a k'ojol, ri Isaac, kil na ki wäch ri awachalaxik,” —xcha ri' che. ¹⁹Ri qa mam Abraham qas

xukojo chi ri Dios kākowinik keuk'astajisaj ri kāmīnaqib'. Chuwäch ri are' k'ut, je' ta ne xkäm na ru k'ojol, te k'u ri' xk'astaj chik chkixol ri kāmīnaqib', xk'oji chi na ruk'.

²⁰Rumal ri kojoniq ri qa mam Isaac xuchi'j che ri a Jacob xuquje' che ri a Esaú chi ketewchix na pa taq ri q'ij ri junab' ri kepe na. ²¹Rumal ri kojoniq ri qa mam Jacob aretaq xa jub'iq' man kākämik, xuchi'j chke ri u k'ojol ri a José chkijujunal chi ketewchix na pa taq ri q'ij ri junab' ri kepetik. Xuq'ijilaj ri Dios xutoq'aj k'u rib' che ru tza'm ru ch'imiy.

²²Rumal ri kojoniq ri qa mam José aretaq xa jub'iq' man kākämik, xub'ij kanoq chi käpe na ri q'ij aretaq keb'el na b'i ri winaq aj Israel pa Egipto. Xuquje' xub'ij kanoq jas ri käb'an na che ru b'aqil.

²³Rumal ri kojoniq ri a Moisés, aretaq xil u wäch, oxib' ik' xk'u' na kumal ru nan u tat. Je ri', rumal chi xkilo chi are jun ak'al je'lik. Man xkixej tä k'u kib', xane man xkinimaj tä ri taqanik ri xuya ri nim taqanel chi rajwaxik kākikämisaj ri ak'al. ²⁴Rumal ri kojoniq ri a Moisés aretaq nim ala chik, man xraj taj xub'an u nan che ru mia'l ri nim taqanel pa Egipto. ²⁵Xane ri are' más je'l na xril ru riqik k'äx kuk' ri winaq ri e rech ri Dios chuk'exwäch ri kākikot na kieb' oxib' q'ij chub'anik ri mak ri je'l kākil wi ri nik'iaj winaq chik. ²⁶Are xub'an u q'inomal che ri k'äxk'ol ri xuriqo rumal ru patänixik ri Cristo, chuk'exwäch ri ki q'inomal ri winaq aj Egipto. Je ri', rumal chi tajin kuchomaj apan ri tojb'al ri käyi' na che rumal ri Dios. ²⁷Rumal ri kojoniq ri qa mam Moisés xel b'i pa Egipto. Man xuxej tä rib' chuwäch ri royowal ri nim taqanel, man xub'an tä k'u kieb' u k'ux rumal chi je' ta ne tajin käril apan ri Dios ri man kilitaj taj.

²⁸Rumal ri kojoniq ri qa mam Moisés xuchap loq u b'anik ri nimaq'ij Pascua,ⁱ aretaq xtaqanik chi kächikox kik' chuchi' taq ri ja. Je' xka'n ri winaq aj Israel wa' rech ri ángel re ri kāmikal man keukämisaj tä ri nab'eal taq ki k'ojol. ²⁹Rumal ri kojoniq xeq'ax ri winaq aj Israel pa ri nimalaj ja' rech ri Kiäq Mar, je' ta ne chi pa chaq'ij ulew xeq'ax wi. Aretaq k'ut ri winaq aj Egipto je' xkaj xeq'axik, xejiq' kan ri e are' pa ri mar.

³⁰Rumal ri kojoniq xetzaq ri pimaq taq tapya ri e k'o chrij ri tinimit Jericó, aretaq e b'ininaq chi wuqub' q'ij ri winaq aj Israel chrij. ³¹Rumal ri kojoniq ri Rahab ri ixoq ri keuch'ab'ej achijab' man xkäm tä junam kuk' ri winaq ri man xeniman tä che ri Dios, rumal chi utz xub'an che ki k'ulaxik ri achijab' aj Israel ri e taqom b'i che rilik ri tinimit.

³²¿Jas chi k'u ri kinb'ij na? Xa k'u man kub'an tä ri q'ij chutzijoxik ri' ri xub'an ri qa mam Gedeón, ri qa mam Barac, ri qa mam Sansón, ri qa mam Jefté, ri qa mam David, ri qa mam Samuel xuquje' ri xka'n ri q'alajisal taq re ru Loq' Pixab' ri Dios. ³³Rumal ri kojoniq ri e are'

ⁱ 11:28 "Pascua": Chawila' ri San Mateo 26:2, nota.

xekich'ak taq tinimit, utz xka'n chuq'atik tzij, xya'taj k'u chke ri tob'anik ri xuchi'lj ri Dios. Xkitz'apij k'u u pa ki chi' taq ri koj. ³⁴Xkichup nimaq taq q'aq', xa jub'iq' k'u man xekämisax tä kumal winaq ri k'o espada pa ki q'ab'. Ri man k'o tä ki chuq'ab' xyi' ri ki chuq'ab'. Te k'u ri' sib'alaj xech'akan pa ri ch'oj, xekich'ak k'u ri soldados ri e taqom b'ik kumal ri ki k'ulel. ³⁵E k'o k'u ixoqib' ri xkil chi na ki wäch ri ki käminaqib' rumal chi xek'astaj chi na chkixol ri käminaqib'.

Nik'iaj winaq chik xb'an k'äx chke, xekämisaxik, man xkik'am tä k'u ri torb'al ke. Je ri' xka'no rech käkiriq jun k'aslemal ri utz na aretaq kek'astaj na chkixol ri käminaqib'. ³⁶Nik'iaj chik xesax ki k'ixb'al, xech'ay k'ut. Man xuwi tä wa', xane xuquje' xeyut ruk' tiqom taq ch'ich', xeoksax k'u pa che'. ³⁷Xekämisax chab'aj, xeq'at che sierra, xb'an kieb' chke, xb'an k'u k'ia u wäch k'äx chke che rilik we qas e kojonelab', xuquje' e k'o ri xekämisax ruk' machete. Xexulik, xepaqik. Xa ki tz'umal hij xuquje' ki tz'umal k'isik' xkikoj che katz'iaq. E meb'a', xyak ki b'is, xetzelaq k'u ki wäch kumal ri winaq. ³⁸Ri winaq re ri uwächulew man taqal tä chke chi kek'o'ji we winaq ri' kuk'. Xeb'e' k'u je wa', xeb'e' je ri' pa taq ri juyub' ri ketz'inowik, pa taq ri k'ache'laj. Xaq pa taq pek, xaq pa taq ri jul ri e k'o pa taq ri ulew xek'o'ji wi. ³⁹Konojel wa' we winaq ri', pune xilitajik chi utz xka'n pa ri ki k'aslemal rumal ri ki kojoniq, man xkiriq tä k'u b'ik ri xuchi'lj ri Dios chke. ⁴⁰Je ri', rumal chi ri Dios xuchomaj jun tewchib'al ri nim na chqe uj, rech man xuwi tä ri e are' käqariq ri utzil ri u chomam ri Are', xane ri uj xuquje' junam kuk'.

**Waral käqil wi chi rajwaxik kujchoman chrij ri
Jesús je' ta ne chi tajin käqil u wäch**

12 ¹Rumal k'u rech chi ri uj sutim qij kumal k'ialaj winaq ri ki q'alajisam ri ki kojoniq, qaya b'a' apan jela' ri kuya latz' chqe, xuquje' ri mak ri kajuq'atej. Qachajij paciencia pa ri qa b'inem ri k'o na chqawäch. ²Chujchoman chrij ri Jesús ri käyo'w chqe chi kujkojoniq, kub'an k'ut chi qas je' kel na. Ri Are' xuch'ij ri kämikal cho ri cruz, man nim tä xril wi wa', pune xel u k'ixb'al. Je ri', rumal chi retam chi aretaq kok'ow ri k'äx, kuriq na nimalaj kikitomal. Xt'uyi k'u pa ru wikiäq'ab' ri Dios chila' chikaj.

³Chixchoman b'a' chrij wa' ri k'utb'al ri xuya kan ri Jesús. Ri Are' xuriq nimalaj k'äx pa ki q'ab' ri ajmakib'. Je ri' chixchomanoq rech man kixkos tä ix, man kixb'ison taj, kub'an ta k'u kieb' i k'ux. ⁴Ri ix k'ut man ix opaninaq tä cho ri kämikal pa ri ch'oj ri tajin kib'an chrij ri mak. ⁵¿A sachinaq pa i jolom ri pixb'enik ri u yo'm ri Dios chiwe rumal chi ix ralk'ual ri Are'? Je wa' kub'ij pa ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik:

Walk'ual, k'äx mana'

aretaq käk'äjisax a wäch

rumal ri Qajaw Dios.

Xa k'u che a tijoxik wa'.

Matb'isonik aretaq katuyajo.

⁶ Je ri', rumal chi ri Qajaw Dios

kuk'äjisaj u wäch

jachin ri loq' käril wi,

kuyaj k'u na jachin ri kuk'am

che ralk'ual,

—kächa'. ⁷Chich'ija b'a' ix aretaq ri Dios kuk'äjisaj i wäch, rumal chi are k'utb'al chi ri Are' u b'anom ralk'ual chiwe. Je ri', rumal chi man k'o tä jun alk'ualaxel ri mat käk'äjisax u wäch rumal ru tat. ⁸Are k'u we ri Dios man kuk'äjisaj tä i wäch, je' jas ri kub'an chke konojel ri ralk'ual, xa man qas ix alk'ualaxel tä ri', xane xa man q'alaj tä u wäch ri' jachin ri i tat. ⁹Nab'e kanoq, aretaq uj ak'alab' na, ri qa nan qa tat waral cho we uwächulew xkik'äjisaj qa wäch. Nim k'ut xeqil wi. ¿A mat utz na ri' we ta käqaya qib' pa nimaxik che ri qa Tat ri k'o chila' chikaj rech k'o ri qa k'aslemaal? iJe', je ri'! ¹⁰Ri qa nan qa tat waral cho ruwächulew xkik'äjisaj qa wäch kieb' oxib' junab' jas ri utz xkil wi ri e are' rech utz kujel pa we k'aslemaal ri' ri xa käk'isik. Are k'u ri Dios kuk'äjisaj qa wäch rech qas utz kujelik, che qa tasik chrij ri etzelal, je' jas ri Are' tatal chrij ronojel u wäch etzelal. ¹¹Qas tzij k'ut chi aretaq käk'äjisax qa wäch man k'o tä jumul ri' ri xa ta kujkikotik, xane xa k'äx käqana'. Pune je ri', we k'u rumal chi käk'äjisax qa wäch käqetamaj u b'anik ri jikomal pa ri qa k'aslemaal, käqa'n na ronojel u wäch utzil ri', kuxlan k'u na ri qanima'.

**Waral käqil wi ri k'äx ri kuriq jun we
käretzelaj u wäch ru toq'ob' ri Dios**

¹²Je k'u ri', mixb'ison b'a', mub'an kieb' i k'ux je' ta ne chi xa kosinaq ri i q'ab', sikirinaq k'u ri iwaqan. ¹³Are chitzukuj ri b'e ri jikom rech chila' kixb'in wi. Je ri' rech ri jun ri kub'an kieb' u k'ux, ri xaq käb'isonik, käkikot na, junam jas ri jun winaq ri u b'anom k'äx ri raqan kutzir na, man kub'an tä chi k'äx.

¹⁴Chikojo i chuq'ab' rech k'o utzil chixol nimalaj iwonojel. Chitasa iwib' chrij ronojel u wäch etzelal, rumal chi we man ch'ajch'oj ru k'aslemaal jun cho ri Dios, man käril tä ri' u wäch ri Qajaw Jesús.

¹⁵Chiwila iwib' rech k'o ne jun chiwe ri mat kuriq ri nimalaj u toq'ob' ri Dios. K'o ne jun chiwe mub'ano je' jas jun itzel tiko'n ri kuya latz', ri kub'an k'äx chke konojel ri nik'iaj tiko'n chik. ¹⁶K'o b'a' jun chiwe je' mub'ano xa jas ri kaka'n ri tz'i' ri xaq käkiriq kib', man k'o tä ki pixab', o kub'an na ri äwas u b'anik, jas ri xub'an ri Esaú ri xa rumal jun rikil xuk'ayij ri tewchib'al ri ya'tal che ri nab'eal ala. ¹⁷Iwetam k'u ix chi te ri' aretaq ri Esaú xraj xtewchixik, man xkowin tä chi ru tat xutewchij.

Pune sib'alaj xoq' ri Esaú, man xuriq tä chi ri are' jas xub'an chuk'exik ri xb'antaj rumal.

¹⁸Ri ix man ix opaninaq taj cho ri juyub' Sinaí u b'i' ri qas k'o wi, ri sib'alaj kánikowik, ri k'o wi q'equm, q'eqmuj, xuquje' nimalaj q'eqal jáb', jawije' ri xeopan ri winaq aj Israel ojer. ¹⁹Ri ix man i tom tä ru ch'ab'al ri trompeta, man i tom tä k'u ru ch'ab'al ri Dios ri xch'aw loq puwi' ri juyub' kuk' ri winaq. Ri xetow ru ch'ab'al ri Dios xkita' toq'ob' chi mech'ab'ex chik. ²⁰Je ri', rumal chi sib'alaj xkixej kib' aretaq xkita ri taqanik ri kub'ij: “Jachin ri kápaqi loq, pune ta ne xa jun awaj, we kápaqi loq puwi' we juyub' ri', kákámisax na chab'aj o kájut na che lanza,” —kácha'. ²¹iSib'alaj xib'ib'al ri xilitajik! Je ri' chi ri qa mam Moisés xub'ij: “Kinb'irb'itik rumal chi sib'alaj kinxej wib',” —xcha'.

²²Ri ix k'ut ix opaninaq cho ri nimalaj juyub' Sión, cho ru tinimit ri k'aslik Dios, ri Jerusalén ri k'o chila' chikaj, jawije' e k'o wi k'ia mil ángeles. ²³We ángeles ri' ki mulim kib' chuq'ijilaxik ri Dios. Ix opaninaq k'u ix kuk' ri ralk'ual ri Dios ri tz'ib'tal ri ki b'i' chila' chikaj. Ri ix opaninaq cho ri Dios ri Q'atal Tziz ri k'o pa ki wi' konojel. I mulim k'u iwib' kuk' ri kanima' ri utzalaj taq winaq ri b'anom utz che ri ki k'aslemal rumal ri Dios. ²⁴Ri ix k'ut, ix opaninaq ruk' ri Jesús ri kojol tziz ri xub'an ri k'ak' trato. Are ku'l i k'ux chrij ru kik'el ri xuchikoj ri Are'. Are kik'el wa' ri kuq'alajisaj ri utz na chuwäch ri kuq'alajisaj ru kik'el ri qa mam Abel.

²⁵Chiwila b'a' iwib', miwetzelay u wäch ri Jun ri tajin käch'awik, xane chitatab'ej. Man k'o tä jun chke ri winaq aj Israel ri xkowinik xuto' rib' aretaq xketzelaj u wäch ri Dios ri xepixb'aj waral cho we uwächulew rumal ri qa mam Moisés. We je ri', ça kujkowin ne lo uj káqato' qib' we káqetzelay u wäch ri Jun ri kujupixb'aj loq chila' chikaj? iMan kujkowin taj! ²⁶Ru ch'ab'al ri Dios ri xtataj pa ri ojer taq q'ij xuyakya' ruwächulew. Kámik k'ut kub'ij ri Dios: “Jumul chik man xuwi tä chi ruwächulew kinyakya', xane xuquje' ri kaj,” —kácha'. ²⁷Aretaq kub'ij “jumul chik”, kel kub'ij wa' chi ri Dios kusach na ki wäch ri jastaq ri e u b'anom ri kuya' keslab'ik, kákanaj k'u na kanoq ri man kuya' taj káslab'isaxik. ²⁸Ru taqanik ri Dios ri kápe na pa qa wi', man k'o tä jun kákowinik kelsanik. Rumal ri', qaya b'a' maltioxinik che ri Dios, qaq'ijilaj k'ut. Qaxej b'a' qib' chuwäch, nim k'u qila wi. Are k'u wa' ri káqaj chuwäch ri Are'. ²⁹Je ri', rumal chi ri qa Dios are je' jas jun q'aq' ri kusach u wäch ronojel.

**Waral káqil wi ri rajwaxik káqa'n uj, ri uj
kojonelab', rech kákikot ranima' ri Dios**

13 ¹Qachalal, chitaqej u b'anik ri tajin kib'ano, kiwaj iwib' ri jun ruk' ri jun chik rumal chi iwachalal iwib'. ²Másach b'a' pa i jolom ru b'anik utzil chke ri winaq ri keopan cho iwachoch. E k'o k'u

jujun ri rumal ri u b'anik ri utzil ri', xekik'ulaj ángeles cho ri kachoch, man xkich'ob' tä k'ut.

³Chena'taj chiwe ri e k'o pa taq che', je' ta ne chi ri ix xuquje' ix k'o pa che' junam kuk'. Chichomaj ki wäch ri tajin käb'an k'äx chke, je' ta ne chi ix ri' ri tajin kiriq k'äx junam jas ri e are'.

⁴Nim chiwila wi ri k'ulanem nimalaj iwonojel. Ri ixoq me' chi ruk' jun achi chik, ri achi k'ut me' chi ruk' jun ixoq chik. Ri Dios k'ut kuq'at na tzij pa ki wi' jachin taq ri je' käka'no jas ri käka'n ri tz'i' ri xaq käkiriq kib', man k'o tä ki pixab', xuquje' kuq'at na tzij pa ki wi' ri käka'n ri nimalaj mak ri äwas u b'anik ruk' ri rixoqil o ri rachajil jun winaq chik.

⁵Mirayij u wäch ri puaq, xane chixkikot ruk' jampa' ri k'o iwuk' rumal chi ri Dios u b'im: “Man katinya tä kanoq. Man katinwonob'a tä k'u kanoq,” —xcha'. ⁶Je ri' man rajwaxik taj käqaxej qib', kuya' k'ut käqab'ij:

Ri Qajaw Dios are' kinto'wik,
man kinxej tä k'u wib'
chuwäch ri käkowin jun winaq
kub'ano chub'anik k'äx chwe,

—kujcha na.

⁷Chena'taj chiwe ri k'amal taq i b'e ojer, ri xkitzijoq ru Loq' Pixab' ri Dios chiwe. Chixchoman chrij ronojel ri utzil ri ki b'anom petinaq loq pa ri ki k'aslemal. Jas ri xka'n ri e are' xekojonik, je' k'u chib'ana ix.

⁸Ri Jesucristo xaq je' u wäch. Are k'o ojer, are k'o kämik, are käk'oji na pa taq ri q'ij ri junab' ri kepe na. ⁹Xaq mixsub'taj kumal winaq ri käkik'ut jule' taq tijonik chik ri jalan chi wi. Are utz na we käqajikib'a ri qanima' chrij ri nimalaj u toq'ob' ri Dios, man chrij taq tä ri taqanik ri xuwi käkib'ij jas u wäch ri kätijik. We jalajoq taq taqanik ri' man k'o tä kätob' wi chke ri tajin käkinimaj wa'.

¹⁰Ri uj k'o jun qa sipanik ri jalan chi wi ri yo'm cho ri Dios ri man ya'tal taj käkitij ke ri sacerdotes ri kepatänin pa ri rachoch Dios. ¹¹Ri ki nimal sacerdotes aj Israel kuk'am b'i ri ki kik'el ri awaj pa ri K'olib'al ri Sib'alaj Loq' na, kuya k'u wa' che sipanik cho ri Dios che resaxik ri mak. Are k'u ri ki cuerpo ri awaj ri' keporox chrij ri tinimit. ¹²Je k'u ri' xub'an ri Jesús. Ri Are' xkämisax chrij ri tinimit chub'anik ch'ajch'oj che ri kanima' ri winaq cho ri Dios ruk' ru kik'el ri Are'. ¹³Chujel b'a' apan ruk' ri Jesús chrij ri tinimit rech käqariq qe uj ri k'ixb'al ri xuriq ri Are'. ¹⁴Waral k'ut cho we uwächulew man k'o tä jun qa tinimit ri man käsach tä u wäch, xane are qeye'm ri qa tinimit ri käk'oji na. ¹⁵Rumal ri' rajwaxik b'a' qaya u q'ij ri Dios amaq'el rumal ri Jesucristo. Ri ya'b'al u q'ij ri Dios ri käqaya', are wa' sipanik ri rajwaxik käqaya cho ri Are'. iQaya b'a' u q'ij ruk' ri tzij ri käpe pa qanima! ¹⁶Xuquje' mäсах pa i jolom ru b'anik ronojel u wäch utzil, xuquje' ri ki to'ik nik'iaj chik ruk' jampa' ri k'o iwuk'. Are k'u taq wa' ri sipanik ri käqaj cho ri Dios.

¹⁷Chixniman chke ri k'amal taq i b'e, chiya iwib' pa taqik chke. Je ri', rumal chi ri e are' keb'ok il che ri iwanima', ketam k'ut chi kākijach na kuenta cho ri Dios. Chib'ana wa' rech ri e are' kechakun ruk' kikotemal, man k'o tā k'āx kākina' pa kanima' chiwij. We man je ri', ri ix xuquje' man k'o tā kich'ak na.

¹⁸Chib'ana orar pa qa wi'. Ri uj k'ut qas qetam chi man k'o tā k'āx kāqana' pa qanima'. Je ri', rumal chi kāqaj kāqa'n ri utz pa ronojel ri kāqa'no. ¹⁹Sib'alaj kinta' toq'ob' chiwe chi kib'an orar pa nu wi', rech ri Dios kuya chwe chi kinopan chi na iwuk' jumul chik chanim.

**Ri xtz'ib'an we wuj ri' kuya rutzil ki wäch ri
kojonelab', kuta' ru tewchib'al ri Dios pa ki wi'**

²⁰Ri Dios ri kub'ano chi kuxlan ri qanima' xuk'astajisaj ri Qajaw Jesucristo chkixol ri kāmīnaqib'. Ri Jesucristo are ri nimalaj Ajuuq' ri keuchajij ru chij. Xujikib'a k'u ri trato ri man k'o tā u k'isik ruk' ru kik'el. ²¹Are ta ri Dios kuya chiwe ronojel ri rajwaxik chub'anik ri utz pa ri i k'aslemal rech kixkowinik kib'an ru rayib'al. Chub'an ta k'u na pa ri qa k'aslemal rumal ri Jesucristo jachike ri kub'ano chi kākikot ri ranima' ri Are!. iChnīmarisax ta b'a' u q'ij ri Cristo kāmīk, xuquje' pa taq ri q'ij ri junab' ri kepetik! Amén.

²²Qachalal, kinb'ochi'n chiwe chi kichajij paciencia chutatab'exik we pixb'enik ri', xaq k'u kieb' oxib' tzij nu tz'ib'am b'i chiwe pa we carta. ²³Kwaj chi kiwetamaj chi ri qachalal Timoteo ya xel loq pa che'. We kāpe chanim, ke' na wuk' aretaq kine' che iwilik.

²⁴Chiya rutzil ki wäch konojel ri k'amal taq i b'e, xuquje' konojel ri qachalal kojonelab'. Ri qachalal aj Italia kākīya b'i rutzil i wäch.

²⁵Are ta b'a' ri Dios kätöq'ob'isan i wäch nimalaj iwonojel. Amén.